

Katarzyna Jedynak

817

Poznaj tę **historię**
Discover this **story**

Muzeum Wsi Kieleckiej
Kielce 2019

Redakcja
dr Katarzyna Jedynak

Opracowanie graficzne
Grzegorz Chorążek

Recenzenci:
dr hab. prof. UJK Jerzy Gapys
dr Tomasz Domański

Tłumaczenie
Cezary Gola

Instytut Pamięci Narodowej
Delegatura w Kielcach
al. Na Stadion 1, 25-127 Kielce
tel. 41 340 50 50, fax 41 340 50 96
e-mail sekretariat.kielce@ipn.gov.pl
www.ipn.gov.pl
www.facebook.com/ipn.kielce

Muzeum Wsi Kieleckiej
ul. Jana Pawła II 6
25-025 Kielce
tel.: 41 34 492 97 wew. 110
fax: 41 34 450 08
e-mail: poczta@mwk.com.pl
www.mwk.com.pl

Muzeum Wsi Kieleckiej
Oddział: Mauzoleum
Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie
Michniów 38
26-130 Suchedniów
tel. 41 254 51 62
tel. kom: 664 517 718
e-mail: mauzoleum@mwk.com.pl

Druk
MEDIA Studio Reklamy, Drukarnia – Rafał Przybylak
www.media-drukarnia.pl

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Zadanie dofinansowane
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Delegatura w Kielcach

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA
ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Wstęp

Wobecnej przestrzeni publicznej niewiele mówi się o tragicznych wydarzeniach jakie miały miejsce na polskich wsiach w latach 1939-1945. Stąd czasami można odnieść mylne wrażenie, że okupacyjny terror dotyczył głównie dużych skupisk miejskich, zaś wieś pozostała ostoją „spokoju”. Historia Polski tego okresu omawiana jest głównie poprzez pryzmat przełomowych, ale i tragicznych wydarzeń, ofiarnych postaci wielkich patriotów, kojarzonych jednak z ośrodkami miejskimi. Poza nimi szeroko wspomina się o oddziałach partyzanckich i ich dowódcach. Choć bezsprzecznie należy im się miejsce w narodowej pamięci historycznej, to istnieje w niej luka, którą należy zappełnić. Jest nią martyrologia wsi polskich.

Pamięć należy się zamordowanym mieszkańcom Michniowa, Skalki Polskiej, Skłobów i Stefankowa, Zimnowody czy Borowa oraz setek innych wsi represjonowanych w czasie II wojny światowej.

W latach 1939-1945 na polską wieś spadły represje, których stopnia brutalności nikt nie był w stanie przewidzieć. Spowodowały one ogromne straty biologiczne i materialne. Aresztowania, brutalne śledztwa, publiczne egzekucje, wywózki do obozów koncentracyjnych stały się udziałem wielu tysięcy osób, pochodzących z niewielkich miast i wsi. Gospodarstwa wdrożone w karby zbrodniczego systemu maksymalnej eksploatacji zostały objęte kontyngentami płodów rolnych oraz ścisłą kontrolą. Chłopi stanowili również największy odsetek robotników przymusowych wywożonych do III Rzeszy.

Podobnie jak na pozostałym okupowanym terytorium, tak również na wsi zabroniono wszelkich przejawów życia narodowego i kulturalnego. Jakiegokolwiek próby wsparcia konspiracji czy ratowania ludności żydowskiej wiązały się z surowymi

konsekwencjami, z karą śmierci włącznie. Najbardziej brutalną formą represji skierowaną wobec mieszkańców polskich wsi stały się pacyfikacje. Były to akcje, w trakcie których mordowano większość mieszkańców danej wsi, bez względu na płeć i wiek. W wielu przypadkach tego rodzaju akcje należy określić aktem ludobójstwa. Pomimo groźących kar ludność wiejska zapewniała zaopatrzenie i pomoc żołnierzom podziemia, a także Żydom.

W granicach dzisiejszej Polski znajduje się nie mniej niż 817 wsi, których mieszkańcy poddani zostali różnym formom represji. Badaniem, dokumentowaniem, a przede wszystkim upamiętnianiem ofiar tych tragicznych wydarzeń zajmuje się Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie będące oddziałem Muzeum Wsi Kieleckiej.

Wystawa „817. Poznaj tę historię” jest jedną z prób przypomnienia o krwawej daninie, którą poniosła polska wieś. W toku ciągle trwających badań liczba 817 z pewnością zostanie uznana za zaniżoną. Stanowi ona jednak nasz punkt odniesienia w tworzonej obecnie ekspozycji głównej Mauzoleum w Michniowie. Przede wszystkim jest ona symbolem wielkiej tragedii, jaka stała się udziałem setek tysięcy Polaków zamieszkujących polską prowincję, a o historii których należy pamiętać. W zasięgu naszych badań pozostają również wydarzenia na Kresach II Rzeczypospolitej. W liczbie 817 wsi znalazło się jedynie kilka miejscowości, w których zbrodni dokonali nacjonałiści ukraińscy spod znaku UPA. W michniowskim Mauzoleum znajdzie się również historia polskich wsi i osiedli niszczonej na Kresach II Rzeczypospolitej.

W budowanym nowym Mauzoleum w Michniowie znajdują się dokumenty, eksponaty oraz relacje świadków, które będą dobitnym przykładem tragicznych losów brutalnie mordowanych mieszkańców polskich wsi, którym należy się pamięć. Poznajmy ich historię...

dr Katarzyna Jedynak

Foreword

In the public space nowadays, there is little mention of the tragic events that happened in Polish villages in the years 1939–1945. Hence, one can sometimes get the wrong impression that the occupation terror concerned mainly large urban centers while the countryside remained a refuge of 'peace and quiet'. The history of Poland of this period is discussed mainly through the prism of events that were both breakthrough and tragic, and the sacrificial figures of great patriots, nonetheless associated with cities. Apart from them, partisan units and their commanders are widely mentioned too. Though they undoubtedly deserve a place in the nation's historical memory, there is a gap in this memory that needs to be filled. This is the martyrdom of Polish villages.

We owe remembrance to the murdered inhabitants of Michniów, Skalka Polska, Skłoby and Stefanków, Zimnowoda and Borów, as well as the hundreds of other villages repressed during World War II.

In the years 1939–1945, the Polish countryside experienced repressions whose degree of brutality no one could have foreseen. They caused enormous biological and material losses. Arrests, brutal investigations, public executions, and transportations to concentration camps involved many thousands of people who came from small towns and villages. Farms, forcefully dragged into the criminal system of maximum exploitation, were subjected to agricultural produce quotas and strict control. Moreover, peasants constituted the largest percentage of forced laborers transported to the Third Reich.

Just as in the rest of the occupied territory, so too in the countryside, all manifestations of national or cultural life were forbidden. Any attempts to support the underground movement or save the Jewish population had severe consequences, including the death penalty. The most brutal form of repression inflicted on the inhabitants of Polish villages were the pacifications. These were operations during which most of the inhabitants of a given village were murdered, regardless of gender or age. In many cases, such operations should be called acts of genocide. Despite the risk of punishments, the rural population provided supplies and assistance to the soldiers of the underground, as well as to the Jews.

Within the borders of today's Poland, there are at least 817 villages whose inhabitants were subjected to various forms of repression. An institution that investigates, documents and, above all, commemorates the victims of those tragic events is the Mausoleum of the Martyrdom of Polish Villages in Michniów, which is a branch of the Museum of Kielce Countryside.

The exhibition entitled "817. Discover this story" is one of the attempts at recalling the bloody tribute paid by the Polish countryside. In the course of research that is still in progress, the number 817 will certainly be deemed to have been understated. However, it serves as our point of reference for the main display currently being created at the Mausoleum in Michniów. Above all, it is a symbol of the great tragedy that involved hundreds of thousands of Poles living in the Polish provinces, the history of whom should be remembered. The scope of our research also includes events that took place in the Eastern Borderlands of the Second Polish Republic. Among the 817 villages, there were only a few where the crimes were committed by Ukrainian nationalists under the flag of the UPA. The Mausoleum in Michniów will commemorate the history of Polish villages and settlements destroyed in the Eastern Borderlands too.

This new Mausoleum, currently under construction, will hold documents, exhibits, and testimonies of witnesses, which will be a clear example of the tragic fate of the brutally murdered inhabitants of Polish villages, who deserve to be remembered. Let's discover their story...

Katarzyna Jedynak, PhD

Martyrologia chłopów polskich w czasie II wojny światowej

W granicach współczesnej Polski wg ustaleń naukowych znajduje się 817 wsi, które dotknęły rozmaite formy represji niemieckich w czasie II wojny światowej. Okupant niemiecki ustanowił system, którego celem była eksploatacja gospodarcza kraju, zdławienie życia narodowego oraz objęcie kontrolą każdej sfery aktywności obywateli. Istotą systemu było zarządzanie poprzez stopniowanie terroru. Klasycznym przykładem takiego postępowania była wieś polska. Terror nasilał się m.in. wówczas gdy prowadzono wzmożony sabotaż dostaw kontyngentowych, stawiano opór wobec wyjazdów na roboty przymusowe do Niemiec, czy też kiedy podejmowano inicjatywy pomocowe wobec Żydów. Ostrze represji skierowane było także wobec osób zaangażowanych w walkę zbrojną i działalność polityczną w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego. Jedną z najbardziej brutalnych form represji w społecznościach wiejskich były pacyfikacje wsi (mordy na mieszkańcach, rabunek mienia i niszczenie zabudowań). Dotknęły one setek wsi i dziesiątek tysięcy ludzi. Za każdą taką akcją kryje się historia naznaczona cierpieniem: przebieg tragicznych wydarzeń, losy mieszkańców spacyfikowanych wsi i próba odbudowy po pacyfikacji. Rolą Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie jest dokumentowanie i upamiętnianie tych tragicznych zdarzeń, nie tylko w odniesieniu do okupacji niemieckiej, ale również represji i terroru ze strony Związku Sowieckiego oraz ludobójstwa dokonanego przez Ukraińców. Niniejsza wystawa jest próbą ukazania tych tragicznych historii, stąd pojawiają się w niej treści dotyczące ogólnego obrazu wojny i okupacji, wątki szczegółowe czy konkretne historie.

Martyrdom of Polish peasants during World War II

A ccording to scientific findings, there are 817 villages within the borders of modern Poland, which were affected by various forms of German repression during World War II. The German occupying forces established a system whose aim was to economically exploit the country, stifle national life and control every sphere of the citizens' activity. The essence of the system was governance through the grading of terror. A classic example of such conduct was the Polish countryside. Terror intensified in reaction to, for example, increased sabotage of quota supplies, resistance to forced labor transportations to Germany, and aid initiatives for Jews. Repression also targeted people involved in armed struggle and political activity in the structures of the Polish Underground State. One of the most brutal forms of repression in rural communities were the pacifications of villages (massacres of inhabitants, robberies of property and destruction of buildings). They affected hundreds of villages and tens of thousands of people. Behind every such operation, there is a story marked by suffering: the course of tragic events, the fate of the inhabitants of pacified villages, and the attempts to rebuild them after the pacifications. The role of the Mausoleum of the Martyrdom of Polish Villages in Michniów is to document and commemorate these tragic events, not only with regard to the German occupation, but also the repression and terror of the Soviet Union as well as the genocide perpetrated by the Ukrainians. This exhibition is an attempt to show these tragic stories, therefore, it includes the general picture of the war and occupation as well as specific themes and stories.

Okupacja niemiecka na wsi polskiej, 1939–1945,
ze zbiorów Muzeum Wsi Kieleckiej.
German occupation of the Polish countryside, 1939–1945,
from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Polska Wojna Obronna 1939 r. i początek okupacji

Niemieckie akcje represyjne jesienią 1939 r. miały głównie związek z prowadzonymi działaniami wojennymi. W trakcie walk żołnierze Wehrmachtu dopuścili się licznych podpażeń zabudowań i egzekucji obywateli polskich (np. wsie Zimnowoda i Parzymiechy w powiecie częstochowskim, Kamieńsk w pow. radomszczańskim). Tylko część ekspedycji dotyczyła działań strategicznych i akcji poszukiwania broni. W znacznej mierze były to akty niezorganizowane i spontaniczne, a przede wszystkim samowolne. Wraz z zakończeniem działań wojennych obszar II Rzeczypospolitej został podzielony pomiędzy III Rzeszę i Związek Sowiecki. Niemcy podległe sobie tereny podzieliли na dwie części. Ziemie wcielone do Niemiec miały mieć rdzennie niemiecki charakter, a część ludności polskiej została w brutalny sposób poddana wysiedleniom. W pozostawionych przez nich domach umieszczano osoby narodowości niemieckiej przybyłe z obszarów basenu Morza Bałtyckiego, ZSRS a nawet znad Morza Czarnego. Niemcy zabronili posługiwania się językiem polskim i zlikwidowali polskie szkolnictwo. Z pozostałych terenów Niemcy utworzyli Generalne Gubernatorstwo. Wprowadzili system represji zmierzający do eksploatacji ekonomicznej kraju oraz kontroli każdego aspektu życia obywateli. Na terenach opanowanych przez władze sowieckie zorganizowano masowe deportacje Polaków w głąb ZSRS.

Polish Defensive War of 1939, and the beginning of the occupation

In the autumn of 1939, German repressive operations were mainly related to war activities. During the fights, Wehrmacht soldiers would often set fire to buildings and execute Polish citizens (e.g. the villages of Zimnowoda and Parzymiechy in Częstochowa County, Kamieńsk in Radomsko County). Only some of the expeditions concerned strategic activities and searches for weapons. These were largely unorganized, spontaneous and, above all, arbitrary acts, which could even be called war banditry. After war activities ended, the area of the Second Polish Republic was divided between the Third Reich and the Soviet Union. Germans divided the area under their control into two parts. The lands incorporated into Germany were to have an indigenous German character, and part of the Polish population was brutally displaced. In the houses they left behind, people of German nationality were placed, who came from the Baltic Sea region, the USSR, and even the Black Sea region. Germans banned the use of the Polish language and abolished the Polish education system. In the remaining areas, Germans established the General Government. They introduced a system of repression aimed at economic exploitation of the country and control of every aspect of the citizens' lives. In the areas controlled by the Soviet authorities, mass deportations of Poles deep into the USSR were organized.

Straty polskiej armii w czasie polskiej wojny obronnej, Widawka k. Łodzi, 1939 r., ze zbiorów MWK.
Losses of the Polish army during the Polish Defensive War, Widawka near Łódź, 1939, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Zniszczony Jarosław na Podkarpaciu, 18 IX 1939 r., ze zbiorów MWK.
Destroyed Jarosław in the Sub-Carpathian region, 18 September 1939, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Żołnierze Wehrmachtu wkraczają w granice II Rzeczypospolitej, 1939 r., ze zbiorów MWK.
Wehrmacht soldiers entering the territory of the Second Polish Republic, 1939, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Zaświadczenie dla polskich wysiedleńców z Wielkopolski, 1941 r., ze zbiorów MWK.
A certificate for Poles displaced from Greater Poland, 1941, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

„Pacyfikacje hubalowskie”

Na początku października 1939 r. na terenie Gór Świętokrzyskich schronił się Wydzielony Oddział Wojska Polskiego pod dowództwem mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala”. Na Kielecczyźnie żołnierze mieli stacjonować przez okres zimy, do czasu ofensywy alianckiej na Zachodzie spodziewanej na wiosnę 1940 r. Zarówno oddział jak i jego dowódca szybko stali się symbolem niezłomności żołnierza polskiego i cieszyli się pełnym wsparciem (aprowizacja, kwaterunek) społeczności wiejskiej na Kielecczyźnie. Niemcy podjęli dwukierunkowe działania zmierzające do likwidacji powrześniowego oporu zbrojnego, którego uosobieniem był Wydzielony Oddział Wojska Polskiego mjr. H. Dobrzańskiego „Hubala”. Jednocześnie uderzyli w sam oddział organizując obławy oraz przystąpili do pacyfikacji wsi, które go wspierały. W wyniku tzw. „pacyfikacji hubalowskich” ucierpiało 31 wsi (łącznie zostało całkowicie spalonych 620 zagród), z których śmierć poniosło 712 mieszkańców. Największe straty zanotowano w Skłobach (265 ofiar), Szalasie (Stary i Komorniki, 92 zamordowanych), Królewcu (80), Stefankowie (70), Galkach (52) oraz Huciskach (43).

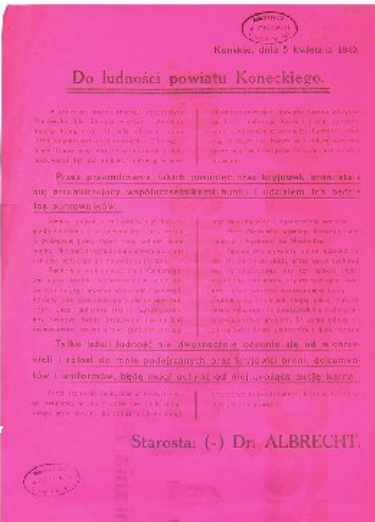
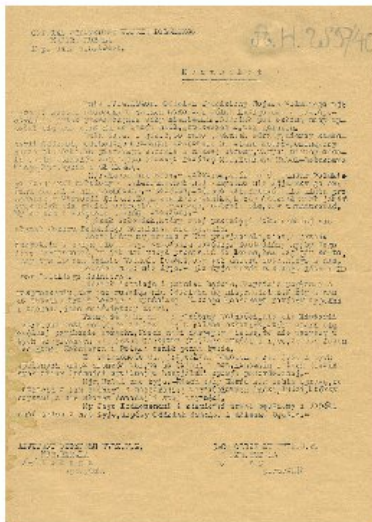
„Hubal pacifications”

In early October 1939, the ‘Separated Unit of the Polish Army’, under the command of Major Henryk Dobrzański aka ‘Hubal’, took shelter in the Holy Cross Mountains. The soldiers were to be stationed in the Kielce region for the winter, until the Allied offensive in the West, expected in the spring of 1940. Both the unit and its commander quickly became the symbol of the indomitability of Polish soldiers, and received full support (food supplies, accommodation) from the rural community in the Kielce region. Germans undertook bidirectional actions aimed at the elimination of the post-September armed resistance, embodied by the Separated Unit of the Polish Army of Maj. H. Dobrzański ‘Hubal’. They simultaneously hit the unit itself by organizing sweep operations, and started pacifying the villages that supported it. As a result of the so-called ‘Hubal pacifications’, 31 villages suffered (a total of 620 homesteads were burned down completely), with 712 inhabitants killed. The greatest losses were reported in Skłoby (265 casualties), Szalas (Stary Szalas and Komorniki, 92 murdered), Królewiec (80), Stefanków (70), Galki (52) and Huciska (43).

Wydzielony Oddział Wojska Polskiego mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala”, 1939–1940, ze zbiorów APK.
 The Separated Unit of the Polish Army commanded by Maj. Henryk Dobrzański 'Hubal', 1939–1940, from the collection of the State Archive in Kielce.

Komunikat porucznika „Sępa” z WOWP o śmierci mjr. „Hubala”, 1940 r., ze zbiorów MWK.
 Announcement by Lieutenant 'Sep' from the Separated Unit of the Polish Army, about the death of Maj. 'Hubal', 1940, from the collection of the Museum of the Kielce Countryside.

Afisz do ludności powiatu koneckiego dotyczący zakazu wsparcia dla mjr. H. Dobrzańskiego „Hubala” i jego żołnierzy, 1939–1940, ze zbiorów Archiwum Państwowego w Kielcach.
 A notice addressed to the people of Końskie County about the ban on support for Maj. H. Dobrzański 'Hubal' and his soldiers, 1939–1940, from the collection of the State Archive in Kielce.

System kontyngentowy, konfiskata gospodarstw i rabunek mienia

W systemie niemieckiej polityki gospodarczej ziemie polskie traktowane były jako miejsce ekonomicznego wycisku. Gospodarstwa rolne objęto systemem eksploatacji, który polegał na ingerencji w strukturę własności rolnej (planowa i doraźna konfiskata gospodarstw), narzuceniu przymusowych dostaw kontyngentowych, wzroście obciążeń podatkowych, a pod koniec wojny masowym rabunku mienia. Na rolników niezdolnych lub spóźniających się z realizacją wyznaczonego kontyngentu rolnego nakładane były kary. Należały do nich m.in.: chłosty i pobicia, aresztowania i osadzenie w obozach pracy, wywózki do obozów koncentracyjnych, a nawet ekspedycje karne na wsie, w trakcie których mordowano ich mieszkańców. Przejawem niemieckiej polityki eksploatacyjnej polskiej wsi była również grabież mienia. Systematyczny rabunek prywatnej własności prowadzono głównie w trakcie ekspedycji karnych i pacyfikacji oraz podczas ewakuacji niemieckiej w drugiej połowie 1944 r. Założenia eksploatacji ekonomicznej wsi prowadzone przez władze sowieckie, na podległych sobie terenach polegały na przejmowaniu gospodarstw rolnych i tworzeniu kolchozów. Na rolników, którzy pozostali w swych gospodarstwach nakładano dostawy obowiązkowe.

The quota system, farmsteads confiscation and property robbery

In the system of German economic policy, Polish lands were treated as a place for economic exploitation. Farmsteads were covered by the exploitation system, which involved interference in the structure of agricultural property (both planned and ad hoc confiscation of farms), imposition of compulsory quota supplies, increased tax burdens and, toward the end of the war, mass robbery of property. Penalties were imposed on farmers who were unable or late to supply the set agricultural quota. These included, among others: lashings and beatings, arrests and imprisonment in labor camps, transportations to concentration camps, and even punitive expeditions to villages during which their inhabitants were murdered.

The German exploitation policy for the Polish countryside was also reflected in the plundering of property. Systematic robbery of private property was carried out mainly during punitive expeditions and pacifications, as well as during the German evacuation in the second half of 1944. The assumptions of economic exploitation of the countryside conducted by the Soviet authorities, in the areas they controlled, consisted in taking over farmsteads and creating kolkhozes. Compulsory deliveries were imposed on farmers who remained on their farms.

Eksploracja polskich wsi. Roboty przymusowe

Niemieckie założenia ekonomicznej eksploatacji okupowanych terenów zakładały wykorzystanie ich obywateli jako taniej siły roboczej. Propaganda nawołująca do dobrowolnego zgłaszania się do wyjazdu nie przyniosła skutku. Dlatego też wprowadzono nabór z zastosowaniem przymusu fizycznego, rzadziej nacisku ekonomicznego. Za uchylanie się od wyjazdu do pracy do III Rzeszy karano konfiskatą mienia, uwięzieniem lub umieszczeniem w obozie pracy lub koncentracyjnym, a nawet śmiercią. Deportowana ludność wiejska (w tym również dzieci) pracowała niemal we wszystkich sektorach niemieckiej gospodarki (w gospodarstwach rolnych, majątkach ziemskich, przemyśle, budownictwie, rzemiośle i usługach). Za wykonywaną pracę otrzymywali wynagrodzenie o 20–50% niższe niż Niemcy. Szacuje się, iż z terenów II Rzeczypospolitej wywieziono nawet 3 mln osób, przy czym ludność wiejska mogła stanowić 75–80%.

Exploitation of Polish villages. Forced labor

The German assumptions for economic exploitation of the occupied areas included the use of their inhabitants as cheap labor force. The propaganda calling to voluntarily report for trips was unsuccessful. Therefore, recruitment, using physical coercion or – less often – economic pressure, was introduced. For evading work trips to the Third Reich, there were punishments such as property confiscation, imprisonment, placement in a labor/concentration camp, or even death. The deported rural population (including children) worked in almost all sectors of the German economy (farms, land estates, industry, construction, crafts and services). For their work, they were paid 20–50% less than Germans. It is estimated that as many as 3 million people were taken away from the territory of the Second Polish Republic, with the rural population possibly accounting for 75–80%.

Jeszcze dziś do robót rolnych!

Prosić nie należy, ale jeśli chcesz zobaczyć, jakich jak My wyjeżdżali do Niemiec, aby tam pracować, to możesz zobaczyć ich i ich rodziny, które wyjechały do Niemiec, aby tam pracować. Wyjechały one, aby tam pracować, to jest ich historia.

Zadają od Was jedynie chęć do pracy, płańczi i uczciwości. Oferują Wam natomiast za to stałość pracy, sprawiedliwe wynagrodzenie i obfite utrzymanie.

Zarekamuje się Wam, że w Niemczech jest dużo pracy i że w Niemczech jest dużo pieniędzy. Zgłaszajcie się natychmiast u Waszych wójtów do robót rolnych w Niemczech.

1. Wszyscy idą do pracy w Niemczech, zarówno mężczyźni jak i kobiety, w wieku od 16 do 60 lat, nie mając innych zajęć i nie będąc w rodzinach robotniczych w Niemczech.
2. Robotnicy i robotnice mogą zostać zatrudnieni w większych przedsiębiorstwach (między innymi w fabrykach).
3. Robotnicy otrzymują zatrudnienie w gospodarstwach wiejskich lub w przedsiębiorstwach rolniczych i otrzymują za to stałą pracę.
4. Ciągłe zatrudnienie jest równoznaczne z bezpieczeństwem. Nie ma żadnych przeszkód, aby wrócić do kraju i uzyskać ponownie o pracę w Niemczech.
5. Robotnicy, którzy nie chcą wyjechać, mogą otrzymać stałą pracę w Niemczech, jeśli to możliwe.
6. Władze w Niemczech, które w Niemczech odgrywa rolę, zapewniają im stałą pracę i utrzymanie.
7. Władze w Niemczech, które w Niemczech odgrywa rolę, zapewniają im stałą pracę i utrzymanie.
8. Władze w Niemczech, które w Niemczech odgrywa rolę, zapewniają im stałą pracę i utrzymanie.
9. Władze w Niemczech, które w Niemczech odgrywa rolę, zapewniają im stałą pracę i utrzymanie.
10. Władze w Niemczech, które w Niemczech odgrywa rolę, zapewniają im stałą pracę i utrzymanie.
11. Władze w Niemczech, które w Niemczech odgrywa rolę, zapewniają im stałą pracę i utrzymanie.

A więc nie wahaj się! Nie namyślaj się długo i zgłoś się natychmiast u Twojego wójta na roboty rolne do Niemiec!

Plakat propagujący dobrowolny wyjazd na roboty do III Rzeszy, ze zbiorów APK. A poster promoting voluntary trips to the Third Reich for work, from the collection of the State Archive in Kielce.

Pracownicy przymusowe na Pomorzu, 1939-1945, ze zbiorów MWK. Forced laborers in Pomerania, 1939-1945, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

ALLIED EXPEDITIONARY FORCE
 D. P. INDEX CARD
 G 09044118
 1. (Registration number) 16-35206-1
 2. (Family name) (Other given names)
 3. W Gruba Joanna
 (Signature of holder) D. P. 1

38/5 45 bilet do Niemc
 Keep this card at all times to assist your safe return home. The Registration Number and your name identify you and your Registration Record.
 DP. ASSEMBLY 16-35206-1
 321
 CENTRE-LANDE
 MWK/M/1059

Dokument tożsamości Ireny Gruby, pracownicy przymusowej w III Rzeszy, 1945 r., ze zbiorów MWK. Identity document of Irena Gruba, a forced laborer in the Third Reich, 1945, from the collection of the Museum of Kielce Countryside

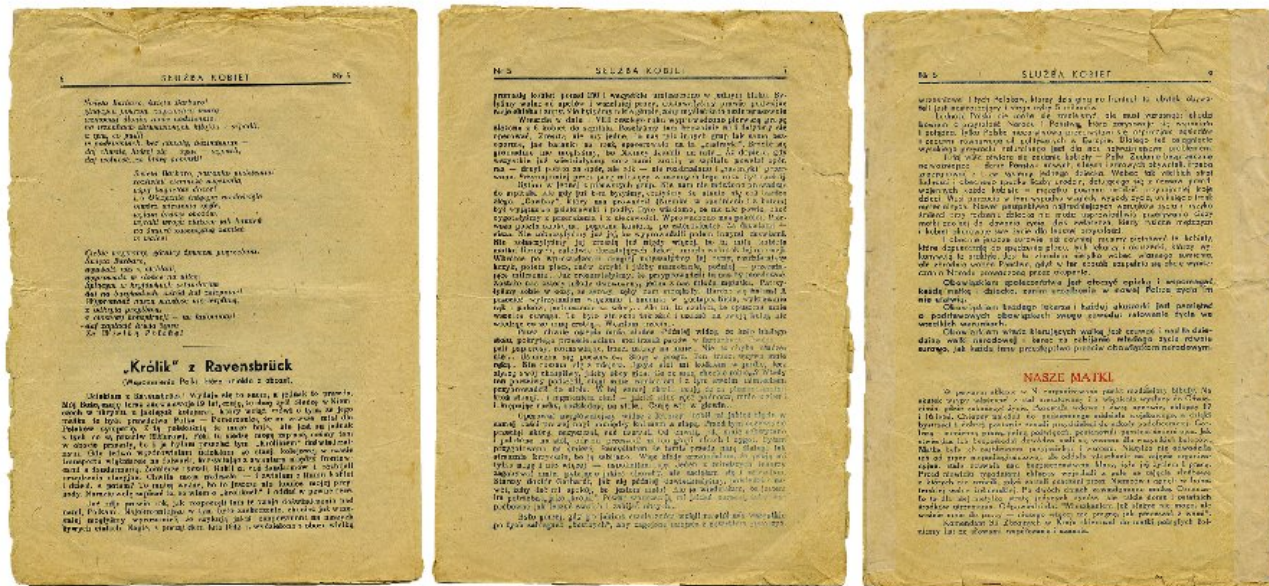
Michniowianki na robotach przymusowych w III Rzeszy, 1943-1944, ze zbiorów MWK. Women from Michniów performing forced labor in the Third Reich, 1943-1944, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

System niemieckich obozów

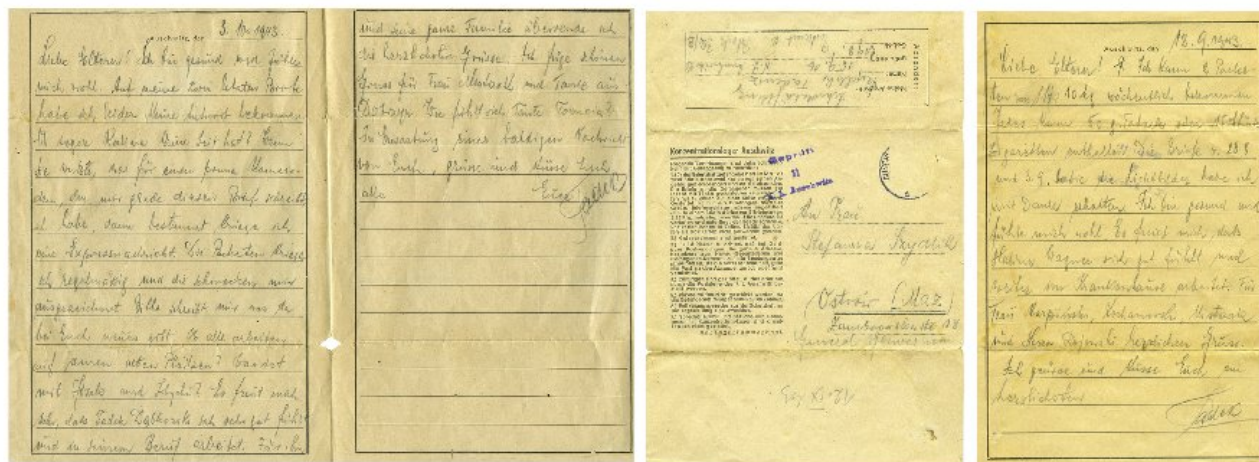
Na okupowanych ziemiach polskich Niemcy stworzyli system obozów zagłady (służyły przede wszystkim eksterminacji Żydów) i koncentracyjnych. Umieszczali tam m.in. członków inteligencji polskiej (kleru, ziemian, działaczy społecznych i kulturalnych), osób związanych z Polskim Państwem Podziemnym. W obozach panowały katastrofalne warunki bytowe. W konsekwencji chorób, głodu, brudu, połączonych z wyczerpującą pracą oraz brakiem podstawowej opieki medycznej panowała w nich ponadprzeciętna śmiertelność. Funkcjonowały także obozy pracy, przejściowe, karne oraz tzw. Polska Służba Budowlana (*Polnische Baudienst*), które stanowiły ogniwa w łańcuchu przymusowej pracy, do której zmuszani byli Polacy na rzecz III Rzeszy. Wysłano do nich osoby z łapanek i aresztowań. Wywózka do obozu groziła również za niewywiązywanie się z kontyngentów. Warunki w takich obozach czasami niewiele różniły się z tymi panującymi w obozach koncentracyjnych.

The system of German camps

Germans created a system of extermination camps (serving mainly the purpose of physical elimination of Jews) and concentration camps on occupied Polish lands. Those placed there included, among others, members of the Polish intelligentsia (clergy, landowners, social and cultural activists) as well as people connected with the Polish Underground State. The camps had extremely poor living conditions. As a result of diseases, hunger, filth, combined with exhausting work and lack of basic medical care, they had above-average mortality. There were also labor camps, transit camps, penal camps and the so-called Polish Service of Construction (*Polnische Baudienst*), which constituted links in the chain of forced labor that Poles were forced to perform for the Third Reich. People from round-ups and arrests were sent there. Transportation to a camp was also a threat for those failing to fulfill the quotas. The conditions in such camps sometimes did not differ much from those in concentration camps.

[B.a], „Królik” z Ravensbrück (Wspomnienia Polki, która uciekła z obozu), „Służba kobiet” 1945, nr 5, s. 6-8, ze zbiorów MWK. Unknown author, The „Guinea Pig” from Ravensbrück (Memories of a Polish woman who escaped from a camp), Służba kobiet [The service of women], 1945, no. 5, pp. 6-8, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Listy z KL Auschwitz Tadeusza Szydlika, współpracownika Witolda Pileckiego, 1943 r., ze zbiorów MWK. Letters from KL Auschwitz by Tadeusz Szydlik, collaborator of Witold Pilecki, 1943, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Wieś Walcząca. Polskie Państwo Podziemne

Polskie Państwo Podziemne było prawnym i instytucjonalnym kontynuatorem II Rzeczypospolitej, podporządkowanym konstytucyjnym i legalnym władzom RP, które po przegranej wojnie obronnej w 1939 r. przebywały na uchodźstwie. Posiadało również swoich obywateli – mieszkańców Polski pod okupacją niemiecką i sowiecką, którzy świadomie utożsamiali się z instytucjami Polskiego Państwa Podziemnego w postaci struktur Delegatury Rządu na Kraj, wymiaru sprawiedliwości oraz Sił Zbrojnych w Kraju. Istnienie tak rozbudowanego zakonspirowanego organizmu państwowego stanowiło fenomen w okupowanej Europie. Gdyby przyjąć proporcjonalną strukturę społeczną Podziemia, to chłopci stanowili w nim około 70%. Natomiast szacuje się, iż w funkcjonowanie Polskiego Państwa Podziemnego zaangażowane było ok. 1 mln osób (bez tajnej oświaty wszystkich szczebli).

The Fighting Countryside. The Polish Under- ground State

The Polish Underground State was the legal and institutional continuator of the Second Polish Republic, subordinated to the constitutional and legal authorities of the Republic of Poland, which, after the defeat in the Polish Defensive War of 1939, were in exile. Its citizens were the inhabitants of Poland under German and Soviet occupation, who consciously identified themselves with the institutions of the Polish Underground State, i.e., the structures of the Government Delegation for Poland, the judiciary, and the Home Army. The existence of such a well-developed secret state organism was a phenomenon in occupied Europe. In terms of proportions of the social structure of the Underground, peasants constituted about 70%. Also, it is estimated that about 1 million people were involved in the functioning of the Polish Underground State (excluding the secret education at all levels).

Zniszczony pociąg w okolicach Białegostoku, 1939-1945, ze zbiorów MWK.
A destroyed train in the area of Białystok, 1939-1945, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Bunkier leśny, 1939-1945, ze zbiorów MWK.
A forest bunker, 1939-1945, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Armia Krajowa

Armia Krajowa była najliczniejszą formacją zbrojną Polskiego Państwa Podziemnego. Pod koniec wojny w AK zaprzysiężonych było 360 tys. żołnierzy. Około 45% osób zaangażowanych w funkcjonowanie AK wywodziło się z warstwy chłopskiej. Głównym celem AK było przygotowanie antyniemieckiego powstania powszechnego oraz prowadzenie bieżącej walki z okupantem za pomocą m.in. działalności propagandowej, dywersji, zamachów oraz walki partyzanckiej. Armia Krajowa cieszyła się znacznym wsparciem ludności wiejskiej, która dostarczała oddziałom partyzanckim żywność, „meliny” na okres zimy, informacje o ruchach niemieckich wojsk oraz kwatery dla „spalonych” członków konspiracji.

Home Army

The Home Army was the largest armed formation of the Polish Underground State. Toward the end of the war, a total of 360 thousand soldiers were sworn into the Home Army. About 45% of the people involved in the functioning of the Home Army came from a peasant background. The primary aim of the Home Army was to prepare a general anti-German uprising and to fight, on an ongoing basis, against the occupying forces, among others by means of propaganda, sabotage, assassinations and partisan struggle. The Home Army enjoyed considerable support from the rural population, which provided partisan units with food, hideouts for wintertime, information about the moves of German troops as well as accommodation for exposed members of the underground.

Oddział partyzancki AK „Spaleni”, Obwód Jędrzejów, 1944 r., ze zbiorów APK.
The 'Spaleni' Home Army partisan unit, Jędrzejów District, 1944, from the collection of the State Archive in Kielce.

Drużyna partyzancka AK z Chęciny. Dowódca Jan Sieradzan „Żbik”, sierpień 1944 r., ze zbiorów APK. A Home Army partisan team from Chęciny. Commander Jan Sieradzan aka 'Żbik', August 1944, from the collection of the State Archive in Kielce.

Oddział partyzancki AK „Spaleni”, Obwód Jędrzejów, 1944 r., ze zbiorów APK. The 'Spaleni' Home Army partisan unit, Jędrzejów District, 1944, from the collection of the State Archive in Kielce.

Oddział AK „Wybranieckich” Mariana Sołtysiaka „Barabasz”, 1944 r., ze zbiorów APK. The 'Wybranieccy' Home Army Unit of Marian Sołtysiaka 'Barabasz', 1944, from the collection of the State Archive in Kielce.

Bataliony Chłopskie

Druga pod względem liczebności organizacją zbrojną Polskiego Państwa Podziemnego były Bataliony Chłopskie, powstałe w połowie 1940 r. Głównym kierunkiem walki prowadzonej przez BCh było przeciwdziałanie eksterminacji biologicznej i eksploatacji gospodarczej wsi. Pod względem liczebności 90% żołnierzy w Batalionach Chłopskich pochodziło z warstwy chłopskiej.

The Fighting Countryside. Bataliony Chłopskie

The second largest armed organization of the Polish Underground State was Bataliony Chłopskie [Peasant Battalions], established in mid-1940. The main direction of the fight conducted by Bataliony Chłopskie was to counteract biological extermination and economic exploitation of the countryside. In terms of composition, 90% of Bataliony Chłopskie soldiers came from a peasant background.

Inne formacje zbrojne na wsi polskiej

Istniały również inne organizacje zbrojne, które z różnych względów nie przystąpiły do Armii Krajowej w trakcie akcji scaleniowej. Należały do nich m.in. Narodowe Siły Zbrojne oraz Tajna Organizacja Wojskowa „Gryf Pomorski”. W znacznym stopniu ludność polskich wsi wspomagała i te grupy niepodległościowe. Tym bardziej, iż na szczeblach lokalnych często w ramach pojedynczych akcji dochodziło do współdziałania z AK i BCh.

Marginalne znaczenie dla zbrojnego czynu chłopskiego posiadała Gwardia Ludowa – Armia Ludowa. Popierały ich niekiedy wsie, które przed wojną były zamieszkałe przez członków i sympatyków partii komunistycznej lub poprzez złą sytuacją ekonomiczno-bytową były podatne na idee komunistyczne.

Other armed formations of the Polish countryside

There were also other armed organizations which, for various reasons, did not join the Home Army during the unifying campaign. These were, among others, the National Armed Forces and the 'Pomeranian Griffin' secret military organization. To a large extent, the Polish rural population supported these independence groups too. All the more so since, locally, often within single operations, they cooperated with the Home Army and Bataliony Chłopskie. Marginal importance to the armed peasant actions is attributed to Gwardia Ludowa – Armia Ludowa [*People's Guard – People's Army*]. These were sometimes supported by villages which, before the war, had been inhabited by members and supporters of the communist party or which had been susceptible to communist ideas due to poor economic and living conditions.

Niemieckie represje na wsi za patriotyczną postawę jej mieszkańców

Polskie wsie i miasteczka stały się zapleczem funkcjonowania formacji niepodległościowych. Partyzanci, którzy często sami wywodzili się z terenów wiejskich, znajdowali na wsi kwaterunek, informacje o ruchach wroga i schronienie dla „spalonych” członków konspiracji. Za swoją patriotyczną postawę polska wieś zapłaciła wysoką cenę. Niemieckie akcje represyjno-odwetowe (aresztowania, egzekucje, wywózki do obozów koncentracyjnych i na roboty przymusowe, brutalne pacyfikacje połączone z mordowaniem mieszkańców) miały uniemożliwić wsparcie wsi dla konspiracji. Niewinne ofiary Skalki Polskiej (gm. Łopuszno) czy Michniowa (gm. Suchedniów) stały się ich tragicznym symbolem.

German repression of the countryside for the patriotic attitude of its inhabitants

Polish villages and towns became the base for the functioning of independence formations. To partisans, who often came from rural areas themselves, the countryside provided accommodation, information about enemy moves, and shelter for exposed members of the underground. The Polish countryside paid a high price for its patriotic attitude. German repressive and retaliative operations (arrests, executions, transportations to concentration camps and forced labor, brutal pacifications combined with murdering of inhabitants) were supposed to prevent the countryside from supporting the underground movement. The innocent victims from Skalka Polska (Łopuszno Commune) and Michniów (Suchedniów Commune) have become their tragic symbol.

Pomoc ludności żydowskiej

Już w pierwszych miesiącach swych rządów na okupowanych terenach Niemcy zaczęli wprowadzać antyżydowskie prawa. Nakazano nosić im opaski, skonfiskowano całe mienie, nałożono na nich przymus pracy i zgromadzono w gettach. W 1942 r. Niemcy podjęli decyzję o fizycznym unicestwieniu ludności żydowskiej. Od samego początku realizacji planów wobec ludności żydowskiej Niemcy zabronili jakichkolwiek form pomocy Żydom. Za okazaną pomoc groziły aresztowania, więzienie, wywózki do obozów koncentracyjnych oraz rozstrzelanie. Kara śmierci w okupowanej Polsce egzekwowana była nie tylko wobec ukrywanego i ukrywającego, ale także wobec członków jego rodziny. Pomimo grożących kar część mieszkańców polskich wsi podjęła się wsparcia ludności żydowskiej. Pomoc przybierała różnorakie formy. Chłopi przekazywali żywność, pozwalali przenocować, czasem decydowali się w wielkiej tajemnicy przechowywać na stałe. Donieść mógł sąsiad, który bał się o bezpieczeństwo swojej rodziny, albo szmalcownik czy konfident przebywający we wsi. Powiadomieni Niemcy przybywający do Polaków podejrzanych o ukrywanie Żydów nie mieli litości. Niszczyli dobytek, podpalali domy, mordowali mieszkańców. Tak stało się m.in. w przypadku rodziny Ulmów z Markowej (pow. łąncucki), Baranków z Siedlisk (pow. miechowski) czy Kowalskich z Ciepiewa (pow. lipski). Ustalono nazwiska ponad 700 osób, które zostały zamordowane za pomoc Żydom. Natomiast 6 706 Polaków (2017 r.) zostało docenionych za podjęcie inicjatywy pomocowej względem ludności żydowskiej i uhonorowanych przez Instytut Yad Vashem tytułem „Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata”.

Aid to the Jewish people

In the first months of their rule in the occupied territory, Germans already started to introduce anti-Jewish laws. Jews were ordered to wear armbands, had all their property confiscated, were forced to work, and were gathered in ghettos. In 1942, Germans decided to physically annihilate the Jewish population. From the very beginning of the implementation of the plans for the Jewish people, Germans prohibited any form of aid to Jews. For any help provided, there was a risk of arrest, imprisonment, transportation to concentration camps or shooting. In occupied Poland, the death penalty was applied not only to the hidden and the hiding person, but also to the family of the latter. Despite the punishments, some of the inhabitants of Polish villages decided to support the Jewish population. Aid took various forms. Peasants gave them food, allowed to stay overnight, and sometimes decided to let them stay permanently in great secret. This could be reported by a neighbor, who was afraid for the safety of their own family, a blackmailer or informer, who were staying in the village. Germans who had been notified and came to Poles suspected of hiding Jews had no mercy. They destroyed property, set houses on fire and murdered the inhabitants. This was the case, among others, with the Ulma family from Markowa (Łańcut County), the Baranek family from Siedliska (Miechów County) and the Kowalski family from Ciepiewa (Lipsko County). Names of more than 700 people who were murdered for helping Jews have been established. Also, 6,706 Poles (as of 2017) have been recognized for taking the initiative to help the Jewish people and honored by the Yad Vashem Institute with the 'Righteous Among the Nations' title.

XI. Przepisy dla Żydów.

246. Rozporządzenie
o oznaczeniu Żydów i Żydówek w Generalnym Gubernatorstwie,
z dnia 25 listopada 1939 r.).

Na podstawie § 6 ust. 1 Dekretu Führera i Kanclerza Rzeszy Niemieckiej o Administracji Okupowanych Polskich Obszarów z dnia 12 października 1939 r. (Dz. U. Rzeszy Niem. I str. 2077) rozporządza:

§ 1. Wszyscy Żydzi i Żydówki, mieszkający w Generalnym Gubernatorstwie z wyjątkiem 10 lat życia, obowiązani są nosić, zaczęwszy od 1 grudnia 1939 r., na prawym ramieniu niemiecki i wyznaczonego ubioru biały pasek o szerokości 10 cm, oznaczający je gwiazdą, trykotem.

§ 2. Opisać te biały pasek i gwiazdki muszą sobie sami i szepać się odpowiednio znakami.

§ 3. (1) Wzrost wykreślonych podległych przez wyznaczenie i przepisy o mieszkaniowej przynależności lub podobny z tych znaków.
(2) Dla zawierokowania własności są Sędzi Specjalni.

§ 4. Podległe przepisy wykonawcze wyda Kierownik Wydziału Spraw Wewnętrznych przy Urzędzie Generalnego Gubernatora.

Kraków (Kraków), dnia 25 listopada 1939 r.

Generalny Gubernator dla okupowanych polskich obszarów
Frank

249. Rozporządzenie

o zakazie uboju rytualnego,
z dnia 26 października 1939 r.).

Na podstawie § 5 ust. 1 Dekretu Führera i Kanclerza Rzeszy Niemieckiej o Administracji Okupowanych Polskich Obszarów z dnia 12 października 1939 r. (Dz. U. Rzeszy Niem. I str. 2077) rozporządza:

§ 1. Na obszarze będącym pod zwierzchnictwem niemieckim, wszelkiego rodzaju obrzezanie zwierząt jest niedopuszczalne. Zabraniać przeto z natychmiastową mocą obowiązującą uboju rytualnego, to jest dręczenia przez szponiową upuszczenie krwi, dokonywane nie ze zwierząt dla celów jak zwanego koszarowego spożycia mięsa.

§ 2. (1) Kto się dopuszcza uboju rytualnego podlega karze ciężkiego więzienia powyżej jednego roku).

(2) Tej samej karze jak sprawca podlega również współsprawca, podległość i pomocnik.

(3) Usiłowanie karne będzie jak czyn dokonany.

(4) Wykonanie kary ciężkiego więzienia nastąpi może również w obozach koncentracyjnych.

Warszawa (Warszawa), dnia 26 października 1939 r.

Generalny Gubernator dla okupowanych polskich obszarów
Frank

250, 251

250. Rozporządzenie

o wprowadzeniu przymusu pracy dla ludności żydowskiej
Generalnego Gubernatorstwa,
z dnia 26 października 1939 r.).

Na podstawie § 5 ust. 1 Dekretu Führera i Kanclerza Rzeszy Niemieckiej o Administracji Okupowanych Obszarów polskich z dnia 12 października 1939 r. (Dz. U. Rzeszy Niem. I str. 2077) rozporządza:

§ 1. Dla zarobkowych: w Generalnym Gubernatorstwie Żydów wprowadza się z natychmiastową mocą przymus pracy (1). W tym celu wezwać się Żydów do oddziałów roboczych pracy przymusowej.

§ 2. Przepisy niezbędne dla wykonania niniejszego rozporządzenia wyda Wydział Dowódca (1 i Policie). Może on wyznaczyć na wchód od Wsiły obszary, na których rozporządzenia niniejsze nie zostaną wykonane (2).

Warszawa (Warszawa), dnia 26 października 1939 r.

Generalny Gubernator dla okupowanych polskich obszarów
Frank

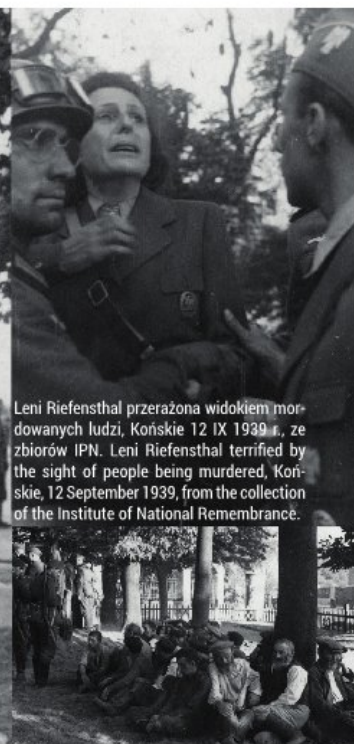
Rozporządzenie o oznaczeniu Żydów i Żydówek w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 25 listopada 1939 r., „Dziennik Rozporządzeń Generalnego Gubernatora dla okupowanych polskich obszarów”, 1940, nr 15, s. 79, ze zbiorów MWK. *Ordinance on the designation of Jews and Jewesses in the General Government of 25 November 1939*, 'Journal of Ordinances of Governor-General for the occupied Polish areas', 1940, no. 15, p. 79, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Rozporządzenie o zakazie uboju rytualnego z dnia 26 października 1939 r., „Dziennik Rozporządzeń Generalnego Gubernatora dla okupowanych polskich obszarów”, 1939, nr 1, s. 6, ze zbiorów MWK. *Ordinance on the ban on ritual slaughter of 26 October 1939*, 'Journal of Ordinances of Governor-General for the occupied Polish areas', 1939, no. 1, p. 6, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Rozporządzenie o wprowadzeniu przymusu pracy dla ludności żydowskiej Generalnego Gubernatorstwa z dnia 26 października 1939 r., „Dziennik Rozporządzeń Generalnego Gubernatora dla okupowanych polskich obszarów”, 1939, nr 1, s. 6, ze zbiorów MWK. *Ordinance on the introduction of forced labor for the Jewish population of the General Government of 26 October 1939*, 'Journal of Ordinances of Governor-General for the occupied Polish areas', 1939, no. 1, p. 6, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Zatrzymanie zakładników żydowskich. Końskie 12 IX 1939 r., ze zbiorów Instytutu Pamięi Narodowej.
Detention of Jewish hostages. Końskie, 12 September 1939, from the collection of the Institute of National Remembrance.

Leni Riefensthal przerażona widokiem mordowanych ludzi, Końskie 12 IX 1939 r., ze zbiorów IPN. Leni Riefensthal terrified by the sight of people being murdered, Końskie, 12 September 1939, from the collection of the Institute of National Remembrance.

Pacyfikacja Zamojszczyzny

Wysiedlenie ludności polskiej z Zamojszczyzny było próbą realizacji niemieckiego Generalnego Planu Wschodniego, przewidującego wysiedlenie Słowian z terenów Europy Środkowo-Wschodniej. Ich miejsce mieli zająć osadnicy niemieccy. Pacyfikacja Zamojszczyzny objęła 297 wsi i ok. 110 tys. osób, tym samym była największą zorganizowaną akcją wysiedleńczą Polaków na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Znaczna część wysiedleńców została wywieziona na roboty przymusowe lub trafiła do obozów koncentracyjnych (głównie KL Auschwitz-Birkenau i KL Majdanek). Ponadto ok. 5 tys. dzieci poddano germanizacji. Tylko nieznaczny odsetek z nich udało się po wojnie ponownie sprowadzić do kraju. W trakcie akcji pacyfikacyjnych Niemcy dopuszczali się masowych egzekucji np. w powiecie biłgorajskim we wsi Sochy (zamordowano ponad 200 osób) i Szarajówce (spalono żywcem 58 osób).

Pacification of the Zamość region

Displacement of the Polish population from the Zamość region was an attempt to implement the German Master Plan for the East, which provided for the displacement of Slavs from the territory of Central and Eastern Europe. Their place was to be taken by German settlers. Pacification of the Zamość region encompassed 297 villages and about 110 thousand people, therefore, it was the largest organized Poles displacement operation in the General Government. A significant part of the displaced people were transported away for forced labor or sent to concentration camps (mainly KL Auschwitz-Birkenau and the Majdanek concentration camp). In addition, approximately 5,000 children were Germanized. It was possible to bring only a small percentage of them back to Poland after the war. During the pacification operations, Germans carried out mass executions, e.g., in Biłgoraj County in the village of Sochy (over 200 people murdered) and Szarajówka (58 people burned alive).

Pacyfikacja Zamojszczyzny, 1942-1944, ze zbiorów MWK.
 Pacification of the Zamość region, 1942-1944, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Straty wojenne na Lubelszczyźnie, 1939-1945, ze zbiorów MWK.
 War destruction in the Lublin region, 1939-1945, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Mieszkaniec zamojskiej wsi, 1939-1945, ze zbiorów MWK.
 An inhabitant of a village in the Zamość region, 1939-1945, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Michniów przed II wojną światową

Przebieg tragicznych wydarzeń, które miały miejsce w Michniowie oraz historia jego mieszkańców naznaczona cierpieniem stały się symbolem wszystkich represjonowanych wsi w czasie II wojny światowej. W związku z tym we wsi powstało Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich, którego zadaniem jest dokumentowanie i upamiętnianie ofiar brutalnych form represji w społecznościach wiejskich. Dlatego też narracja ekspozycji prowadzi również przez wątek Michniowa.

Przed II wojną światową mieszkańcy Michniowa trudnili się głównie pracą we własnych gospodarstwach rolnych. Część osób zatrudniona była w skarżyskich i suchedniowskich fabrykach oraz sezonowo w lesie pracując przy wyrębie drzewa. We wsi powstały organizacje i stowarzyszenie społeczno-gospodarcze oraz religijne: Związek Strzelecki „Strzelec”, Młodzieżowa Akcja Katolicka parafii Wzdół, Koło Gospodyń Wiejskich, Ochotnicza Straż Pożarna i Żeńska Drużyna Samarytańsko-Pożarnicza.

Emilia Ziomek, jedna z mieszkanki Michniowa, tak wspomina swoją rodzinną wieś: „(...) chowaliśmy się wolne jak te ptaki czy motyle pośród pól, łąk i lasów pełnych kwiatów i owoców, których nasze wnuki już nie zaznają, kiedy wyszło się w pole ileż tam było kwiatów po miedzach w zbożu bławatki kąkole maki jak cudnie to wyglądało jak do tego całe opszary ziemniaków kwitły z daleka wyglądały jak biała piana, a łąki ileż w nich było przeróżnych kwiatów jakie kształty, jakie kolory (...)” [pisownia oryginalna].

Michniów before World War II

The course of the tragic events that took place in Michniów and the story of its inhabitants, marked by suffering, became a symbol of all the villages repressed during World War II. It was for this reason that the Mausoleum of the Martyrdom of Polish Villages was established in this village, to document and commemorate the victims of brutal forms of repression in rural communities. And, this is why the narrative of the exhibition leads also through the theme of Michniów.

Before World War II, the inhabitants of Michniów worked mainly on their own farms. Some people were employed at factories in Skarżysko and Suchedniów. In season, they worked felling trees in the forest. Socio-economic and religious organizations and associations were established in the village: The ‘Strzelec’ Shooting Club, the Catholic Youth Initiative of the Wzdół parish, the Rural Housewives Association, the Voluntary Fire Brigade, and the Women’s Charitable/Fire Brigade.

Emilia Ziomek, one of Michniów’s inhabitants, recalls her home village: “(...) we would hide, free like birds or butterflies, among the fields, meadows and forests full of flowers and fruits, which our grandchildren will not experience anymore. When we went out in the field, how many flowers there were. Between fields and in the cereal crops, the cornflowers, corncockles, poppies, how wonderful they looked. When entire stretches of potatoes were in bloom, from a distance they looked like white foam. And the meadows, how many different flowers they had, what shapes, what colors (...)”.

wszystkich kto się spinył i niej może
 miała sarkaje romnia wyń obic i siostrę
 sabinarny mamie do lekarza i sabinarny
 z robę zyna kłoty ma. Blota, bo pierwszaj
 mi zmarł w tym czasie wyszła się pali
 cała wieś mienazy pociępalaję najmnijze
 zabudowania a kicypimy wócieli jez nie
 nie byto, wchotam z Michniow na rpkh
 w tym co by tam i w obicimym miesiocy
 w cegiz. Bygarnęł nas coby w dnie bogoty
 gospodarstwie dól nam jedno mieszkanie
 dopiero na zime narazie zysiamy w stodole
 po dwóch tygodniach wstabilam coby,
 ale nie miałam nie dla niej nie mi z domu
 nie została moze bratwo wozantata kilka
 łasków na poduchy i na jęzdec szyla. Ł
 poszła na emiarę od ty parę tygodni w
 domu na górej stonie na podłozie mawet
 nie mamy się ciera przybył dohod nie
 dostalam od mojej tercowej przybył cia

która mi zrobiła na brosmach. Choc braba
 gospodaroni pomagac w pracy ale do tego
 oni nam jeszcze gpeone mieszkanie ma. pare
 kani i drewna nie brakuje ale zywic musimy
 się sami. Nje mamy dloze o ten kawałek ziemi
 który dostalam od swojej mamy gospodarne
 pomogł mi uwić do siebie zyla i ziemiaki
 zdarło by się je najgorzej mizgło, a to koby
 nalechało przed mieszkanie przy głównej szaj
 jyt tylko kilka dlewi wozantata w domu
 kłoty i tam mamy zabudowy telefon pod
 frontowy i tam zjadka się masa samokodni
 kocy się tu willej bij do tego bija z gory
 z kamolotów, woz wozantata olo łazie w
 woz i tam siedzimy z obicami coby dlewi
 jest styczoni choc bez spiegn łoz to zima
 ognie nie wolno palić, pod wozów
 wozantata o obicem wozantata jyt wozantata
 zj wozantata i wozantata, ale wozantata
 wozantata olo zj wozantata i coby

Widok na wieś Michniów od strony leśniczówki, 1942 r., ze zbiorów MWK. A view of the Michniów village from the forester's lodge, 1942, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Fragment pamiętnika Emilii Ziomek, ze zbiorów MWK. An excerpt from Emilia Ziomek's diary, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Michniów. Wrzesień 1939 r.

Krótko przed rozpoczęciem II wojny światowej kilkunastu michniowian zostało zmobilizowanych do Wojska Polskiego. Kilku z nich zginęło lub odniosło ciężkie rany w walkach na przedpolach Warszawy i w twierdzy Modlin, część z nich dostało się do niewoli niemieckiej i resztę wojny spędzili jako robotnicy przymusowi, jeden z nich bronił Polskiej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte. Okupacyjna rzeczywistość szybko dotarła do Michniowa. 8 września Niemcy zniszczyli budynek szkoły. Jednocześnie do wsi zaczęli napływać uciekinierzy z ziem wcielonych do III Rzeszy oraz z większych ośrodków miejskich.

Michniów. September 1939

Shortly before the beginning of World War II, a dozen or so inhabitants of Michniów were drafted to the Polish Army. Several of them died or suffered serious wounds in the battles on the outskirts of Warsaw and at the Modlin fortress. Some of them were taken prisoner by Germans and spent the rest of the war as forced laborers. One of them defended the Polish Military Transit Depot at Westerplatte.

The occupational reality quickly reached Michniów. On 8 September, Germans destroyed the school building. At the same time, escapees from the lands incorporated into the Third Reich and from larger urban centers started to flock to the village.

W czasie II wojny światowej Michniów znalazł się w Generalnym Gubernatorstwie, w dystrykcie radomskim, w powiecie kieleckim, ze zbiorów prywatnych.
During World War II, Michniów found itself in the General Government, Radom District, Kielce County, from private collections.

Uchodźcy na terenie Kielecczyny, 1939 r., ze zbiorów MWK.
Refugees in the Kielce region, 1939, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Uciekinierzy z ziem wcielonych do III Rzeszy, 1939 r., ze zbiorów MWK.
Escapees from the lands incorporated into the Third Reich, 1939, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Zniszczenia polskich miast i wsi we wrześniu 1939 r., ze zbiorów MWK.
Destruction of Polish cities and villages, September 1939, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Michniów. Współpraca z Polskim Państwem Podziemnym

Pomimo niemieckich represji, które groziły członkom konspiracji, mieszkańcy Michniowa zaangażowali się w działalność niepodległościową. We wsi utworzono placówkę łącznikową i kwatermistrzowską Armii Krajowej, noszącą kryptonim „Kuznia”. W 1942 r. do Michniowa zostali skierowani przez Komendę Główną AK ppor. cc. Waldemar Szwiec „Robot” oraz por. cc. Eugeniusz Kaszyński „Nurt”. Utworzyli oni oddział dywersyjny złożony z michniowan. W czerwcu 1943 r. na Kielecczyznę przybył por. cc. Jan Piwnik „Ponury”, „Donat”. Dokonał on reorganizacji i scalenia lokalnych oddziałów tworząc Zgrupowania Partyzanckie AK „Ponury”. Miejscem stacjonowania Zgrupowań stał się Wykus. W dalszym ciągu Michniów stanowił podstawę egzystencji oddziału, a m.in. miejscowa placówka AK dostarczała informacje i broń.

Michniów. Cooperation with the Polish Underground State

Despite the German repression, which threatened members of the underground, inhabitants of Michniów got involved in pro-independence activities. In the village, a liaison post / quartermaster's post of the Home Army was established, code-named 'Kuznia'. In 1942, the Home Army Headquarters sent the 'Cichociemni' paratroops Second Lieutenant Waldemar Szwiec aka 'Robot' and the 'Cichociemni' paratroops Lieutenant Eugeniusz Kaszyński aka 'Nurt' to Michniów. They created a sabotage unit composed of the natives of Michniów. In June 1943, the 'Cichociemni' paratroops Lieutenant Jan Piwnik aka 'Ponury' and 'Donat' came to the Kielce region. He reorganized and merged the local units to form the 'Ponury' Home Army Partisan Groups. The Groups were stationed in Wykus. Michniów continued to be the basis for the existence of the unit, and, among others, the local Home Army post provided information and weapons.

Teofil Obara, michniowianin i kronikarz oddziału por. cc. Jana Piwnika „Ponurego”, autor „Dziennika z Wykusu”, ze zbiorów MWK. Teofil Obara, a native of Michniów and chronicler of the unit of the ‘Cichociemni’ paratroops Lieutenant Jan Piwnik aka ‘Ponury’, author of ‘Dziennik z Wykusu’ [The Journal from Wykus], from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Jednym z twórców „Kuźni” był michniowianin ppor. Hipolit Krogulec „Poldek” i „Albiński”, ze zbiorów prywatnych. One of the creators of the ‘Kuźnia’ post was the native of Michniów, 2nd Lt. Hipolit Krogulec aka ‘Poldek’ and ‘Albiński’, from private collections.

Zgrupowania Partyzanckie AK „Ponury” w 1943 r., ze zbiorów prywatnych. The ‘Ponury’ Home Army Partisan Groups in 1943, from private collections.

Michniów. Pacyfikacja 12-13 lipca 1943 r.

Konfident przebywający w Michniowie informował Niemców o skali zaangażowania michniowian w konspirację. Dla władz okupacyjnych sporządził bardzo dokładne tzw. listy proskrypcyjne. Zawierały one dane osobowe osób wspomagających Armię Krajową. Plan pacyfikacji Michniowa został opracowany w Radomiu na kilka dni przed akcją represyjną. 12 lipca Niemcy otoczyli wieś podwójnym kordonem. Wszystkich mężczyzn podejrzanych o konspirację zgromadzono w czterech stodołach na terenie Michniowa i spalono żywcem. Aresztowano 12 osób, które zostały wysłane do obozów koncentracyjnych, a także 18 kobiet, które wywieziono na roboty przymusowe. Następnego dnia 13 lipca po nocnym ataku odwetowym partyzantów por. cc. Jana Piwnika „Ponurego” na niemiecki pociąg, Niemcy dokonali ponownej rzezi we wsi. Zabito wówczas wszystkie osoby, które napotkano. Łączny bilans niemieckiej zbrodni w Michniowie to 204 osoby (102 mężczyzn, 54 kobiety oraz 48 dzieci, w wieku od 9 dni do 15 lat).

Michniów. Pacification of 12-13 July 1943

An informer staying in Michniów notified Germans about the scale of Michniów inhabitants' involvement in the underground movement. The informer prepared the so-called proscription letters for the occupation authorities, in great detail. They contained personal information of people assisting the Home Army. The plan of Michniów's pacification was developed in Radom a few days before the repressive operation. On 12 July, Germans surrounded the village in a double cordon. All the men suspected of conspiring were gathered in four barns in Michniów and burned alive. Those arrested included 12 people who were sent to concentration camps and 18 women who were taken away for forced labor. The next day, on 13 July, after the retaliative nocturnal attack of the partisans of the 'Cichociemni' paratroops Lieutenant Jan Piwnik 'Ponury' on a German train, Germans carried out another massacre in the village. This time, all the encountered people were killed. 204 is the total number of casualties of the German crimes in Michniów (102 men, 54 women and 48 children, from 9 days to 15 years old).

Niemcy przed akcją w Michniowie, 12 VII 1943 r., ze zbiorów IPN. Germans before the operation in Michniów, 12 July 1943, from the collection of the Institute of National Remembrance.

Płonąca wieś, Michniów, 12 VII 1943 r., ze zbiorów IPN. The burning village, Michniów, 12 July 1943, from the collection of the Institute of National Remembrance.

Życiorys oraz fotografia Zofii Materek, aresztowanej w czasie pacyfikacji Michniowa 12 VII 1943 r. i wysłanej do KL Auschwitz, 1949 r., ze zbiorów MWK. The life history and photograph of Zofia Materek, arrested during the pacification of Michniów on 12 July 1943 and sent to KL Auschwitz, 1949, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Życiorys.

Urodziłam się 25-II-1915 r. w wsi Mielnik, gmina Suchanów, powiat Kielce, wódcie Jan i Florentyna z Mielko. W 7-ym roku zabrakło pieniędzy do szkoły powszechnej w Mielniku, gdzie ukończyłam 4-ą klasę. 17-XI-1934 r. wyszłam za mąż za Stefana Młotkiewicza, przy którym miałam troje dzieci, które żyły do 1943 r. 12-VII-1943 r. zostałam aresztowana wraz z mężem i wywieziona do obozu w Liniejszynie. Następnie trzej zostali spaleni 13-VII-43 r. w czasie pacyfikacji wsi Mielnikowa. W Liniejszynie przeżywałam prawie rok czasu, następnie zostałam ewakuowana do Rawy-Rubny, następnie do Lipska, gdzie pracowałam w fabryce do kwietnia 45 r. Podczas zbliżenia się frontu zostałam ewakuowana z Lipska do Saksonii, gdzie dzięki Armii Czerwonej zostałam uwolniona 4-V-1945 r. Po powrocie do Kwojny 14-VII-45 r. zostałam zginiora z mojego domu, nie mając wyjścia do zięcia, gdyś mój z obozu mi pozwolił i radnym wiadomości mi ma mimo wstrząsów poszukiwań. Za obozem zostałam bez dzieci, męża, i matki, wzmagać zdrowia i radny pomocy znajduję się w różnych warunkach materialnych.

Materek Zofia.

Mielnikowa dn. 12/VII-43 r.

Po pacyfikacji Michniowa, ze zbiorów MWK. After the pacification of Michniów, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Kresy Wschodnie. Administracja niemiecka i sowiecka

Tragiczne zdarzenia nie ominęły również polskich wsi na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej. W czasie II wojny światowej ludność polska zamieszkująca ten obszar została poddana brutalnej polityce wynarodowienia prowadzonej przez dwóch okupantów, sowieckiego i niemieckiego oraz ludobójstwu ze strony ukraińskich sił nacjonalistycznych. Tragicznym odpowiednikiem niemieckiej eliminacji polskich warstw kierowniczych była zbrodnia katyńska przeprowadzona wiosną 1940 r. przez okupanta sowieckiego. Ponadto władze sowieckie zorganizowały cztery wielkie deportacje ludności polskiej w głąb ZSRS.

Eastern Borderlands. Soviet and German administration

Polish villages in the Eastern Borderlands of the Second Polish Republic were not spared tragic events either. During World War II, Polish people living in this area were subjected to the brutal policy of deprivation of national identity, carried out by two occupying forces, Soviet and German, as well as the genocide by Ukrainian nationalist forces. The Katyń massacre, committed in the spring of 1940 by the Soviet occupying forces, was a tragic equivalent of the German elimination of the Polish intelligentsia. In addition, the Soviet authorities organized four major deportations of the Polish population deep into the USSR.

Zniszczona wieś Złoczów na Wołyniu, ze zbiorów MWK. The destroyed village of Złoczów in Volhynia, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Deportowani na Wschodzie, 1939-1945, ze zbiorów MWK. Deported people in the East, 1939-1945, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Artykuł dotyczący zbrodni katyńskiej w gazecie „Nowiny dla polskiej wsi”, 1943, nr 60, ze zbiorów APK. An article about the Katyn massacre in the 'Nowiny dla polskiej wsi' newspaper [News for the Polish Countryside], 1943, no. 60, from the collection of the State Archive in Kielce.

Słup graniczny pomiędzy Generalnym Gubernatorstwem a ZSRS, 1939-1941, ze zbiorów MWK. A border post between the General Government and the USSR, 1939-1941, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Polskie osiedla wiejskie były również niszczone w czasie wojny niemiecko-sowieckiej, np. Niemirów został zniszczony pod koniec sierpnia 1941 r., ze zbiorów MWK. Polish rural settlements were also destroyed during the German-Soviet war, e.g., Niemirów was destroyed in late August 1941, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Wieś na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej

Kresy Wschodnie II Rzeczypospolitej stanowiły swoisty tygiel narodowościowy, językowy i kulturowy. Były one obszarem wzajemnego przenikania się Polaków, Ukraińców, Białorusinów, Litwinów, Żydów, a także w mniejszym stopniu Niemców i Czechów. Krzyżowały się tam, a nierzadko ulegały konfrontacji idee polityczne, kulturalne i gospodarcze poszczególnych nacji, w zależności od stopnia ich samoidentyfikacji. Procesy te uwypukliły się szczególnie w okresie II wojny światowej, gdy Kresy stały się areną silnych tendencji nacjonalistycznych, na które nałożyły się uprzedzenia, stereotypy, brak wzajemnej wiedzy i wartościowanie się nawzajem przez poszczególne grupy. Dodatkowo zarówno okupacyjne władze niemieckie i sowieckie realizowały politykę wzajemnego antagonizowania narodów, które do tej pory żyły w koegzystencji. Nasilenie konfliktów narodowościowych szczególnie na Wołyniu i we Wschodniej Małopolsce przybrało charakter czystek etnicznych, które miały tragiczne konsekwencje dla polskich mieszkańców kresowych wsi.

Countryside in the Eastern Borderlands of the Second Polish Republic

The Eastern Borderlands of the Second Polish Republic were a kind of melting pot for nationalities, languages and cultures. They were an area that brought together Poles, Ukrainians, Belarusians, Lithuanians, Jews and, to a lesser extent, also Germans and Czechs. Political, cultural and economic ideas of individual nations were intersected and often confronted there, depending on the degree of their self-identification. These processes were particularly apparent during World War II, when the Borderlands became an arena for strong nationalistic tendencies that coincided with prejudices, stereotypes, mutual ignorance, and the grading of each other by individual groups. In addition, both the German and Soviet occupying authorities carried out policies of mutual antagonization of the nations that had coexisted before. The intensification of national conflicts, especially in Volhynia and Eastern Lesser Poland, took the form of ethnic cleansings, which had tragic consequences for the Polish inhabitants of borderland villages.

Ludność wiejska Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej, 1939-1945, ze zbiorów MWK. Rural population of the Eastern Borderlands of the Second Polish Republic, 1939-1945, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Armia niemiecka na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej, 1941-1944, ze zbiorów MWK.
The German army in the Eastern Borderlands of the Second Polish Republic, 1941-1944, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Ukraińskie ludobójstwo polskiej ludności wsi kresowych

Ludobójstwo na mieszkańcach kresowych terenów wiejskich dokonane m.in. przez Ukraińską Powstańczą Armię spowodowane było zamiarem oczyszczenia terenów Wołynia i Wschodniej Małopolski z żywiołu polskiego. W konsekwencji doszło do biologicznej eksterminacji ludności polskiej kresowych wsi i zniszczenia wszystkiego co z Polską kojarzono (architekturę, kulturę, język, religię – głównie katolicką, ale także unicką). Łącznie na terenach Małopolski Wschodniej i Wołynia zginęło ok. 100 tys. obywateli polskich, a kolejnych 400-500 tys. uciekło z tych terenów w obawie o własne życie.

Ukrainian genocide against the Polish population of borderland villages

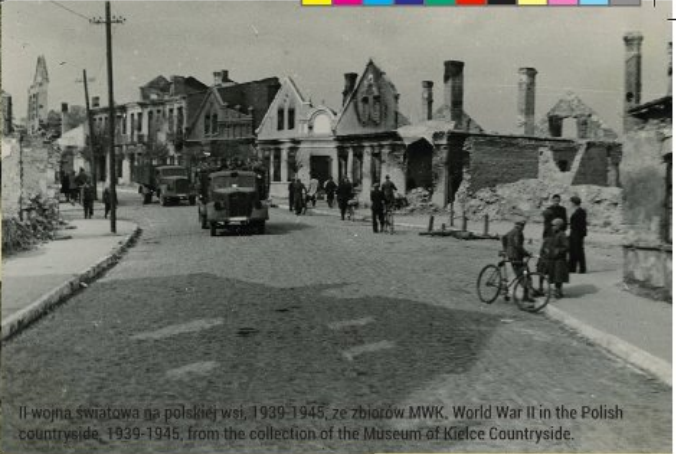
The genocide against the inhabitants of borderland rural areas committed, among others, by the Ukrainian Insurgent Army, resulted from the intention to cleanse the areas of Volhynia and Eastern Lesser Poland of the Polish element. This brought the biological extermination of the Polish population of borderland villages and destruction of everything that had been associated with Poland (architecture, culture, language, religion – mainly Catholic, but also Uniate). In total, about 100 thousand Polish citizens died in the areas of Eastern Lesser Poland and Volhynia, and another 400–500 thousand escaped from those areas in fear of their lives.

Zbrodnie bez przedawnienia. Sprawcy zbrodni

Po zakończeniu działań wojennych zostały podjęte działania zmierzające do ujęcia sprawców tragicznych wydarzeń na polskiej wsi. Procesy najwyższych funkcjonariuszy III Rzeszy zostały przeprowadzone przed Międzynarodowym Trybunałem Wojskowym w Norymberdze. Skazał on na karę śmierci m.in. Hermana Göringa, Joachima von Ribbentropa, Martina Bormanna oraz Hansa Franka (m.in. gubernatora Generalnego Gubernatorstwa). W tym samym okresie organa ścigania byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej oskarżyły 16 578 osób o popełnienie zbrodni przeciwko ludzkości i pokojowi, spośród których skazano 12 812 (w tym 118 osób na karę śmierci, a 232 na karę dożywotniego więzienia). Procesy prowadzone były także przez sądownictwo zachodnioniemieckie. Ogółem w latach 1949–1986 przeprowadziło łącznie 140 procesów o zbrodnie hitlerowskie zakończonych prawomocnymi wyrokami. W sprawach tych oskarżono łącznie 355 osób, spośród których 313 skazano, a 42 uniewinniono. Na terenie kraju osądzeni zostali głównie najwyżsi urzędnicy niemieckiej administracji na polskich ziemiach okupowanych przez III Rzeszę oraz komendantur obozów koncentracyjnych, m.in. Arthur Greiser (Namiestnik Rzeszy w Kraju Warty), Amon Göth (komendant obozu w Płaszowie oraz likwidator gett żydowskich w Krakowie i Tarnowie), Ludwik Fischer (gubernator dystryktu warszawskiego Generalnego Gubernatorstwa), Rudolf Höss (m.in. komendant obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau). Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce zgromadziła dokumentację do kilkunastu tysięcy kolejnych spraw. Nie stały się one podstawą skazania kolejnych sprawców, gdyż niemieckie sądy nie wszczęły postępowania lub uniewinniły oskarżonych. W całościowym rozrachunku zatem niska liczba spraw, niewielka ogólna liczba skazanych absolutnie nie oddaje ogromu zniszczeń i ludobójstwa jakiego dopuścili się Niemcy. Sprawcy zbrodni na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej nie zostali osądzeni do dnia dzisiejszego.

Crimes with no statute of limitations. Perpetrators

After the war, actions were taken to apprehend the perpetrators of the tragic events in the Polish countryside. The trials of the highest officials of the Third Reich were conducted before the International Military Tribunal in Nuremberg. It sentenced to death, among others, Hermann Göring, Joachim von Ribbentrop, Martin Bormann and Hans Frank (who, among other functions, was the Governor-General of the General Government). In the same period, the law enforcement bodies of the former German Democratic Republic charged 16,578 people with crimes against humanity and peace, out of which 12,812 were sentenced (including 118 to death and 232 to life imprisonment). Trials were also conducted by the West German judiciary. In total, in the years 1949–1986, it conducted 140 trials for Nazi crimes which ended in legally valid sentences. In these cases, a total of 355 people were prosecuted, of whom 313 were convicted and 42 acquitted. Those tried in Poland included mainly the highest officials of the German administration on Polish lands occupied by the Third Reich and of the commanding offices for concentration camps, among others, Arthur Greiser (Reichsstatthalter of Wartheland), Amon Göth (commander of the Płaszów camp and liquidator of the Jewish ghettos in Kraków and Tarnów), Ludwik Fischer (Governor of the Warsaw District within the General Government), Rudolf Höss (among others, Commandant of the Auschwitz-Birkenau concentration camp). The Main Commission for the Investigation of Nazi War Crimes in Poland gathered documentation for a dozen or so thousand other cases. These did not become the basis for convicting further perpetrators because German courts did not initiate proceedings, or acquitted the accused. Therefore, overall, the low number of cases and the small total number of convicted people do not reflect, at all, the enormity of destruction and genocide committed by Germans. The perpetrators of the crimes in the Eastern Borderlands of the Second Polish Republic have not been tried to this day.

II wojna światowa na polskiej wsi, 1939-1945, ze zbiorów MWK. World War II in the Polish countryside, 1939-1945, from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej

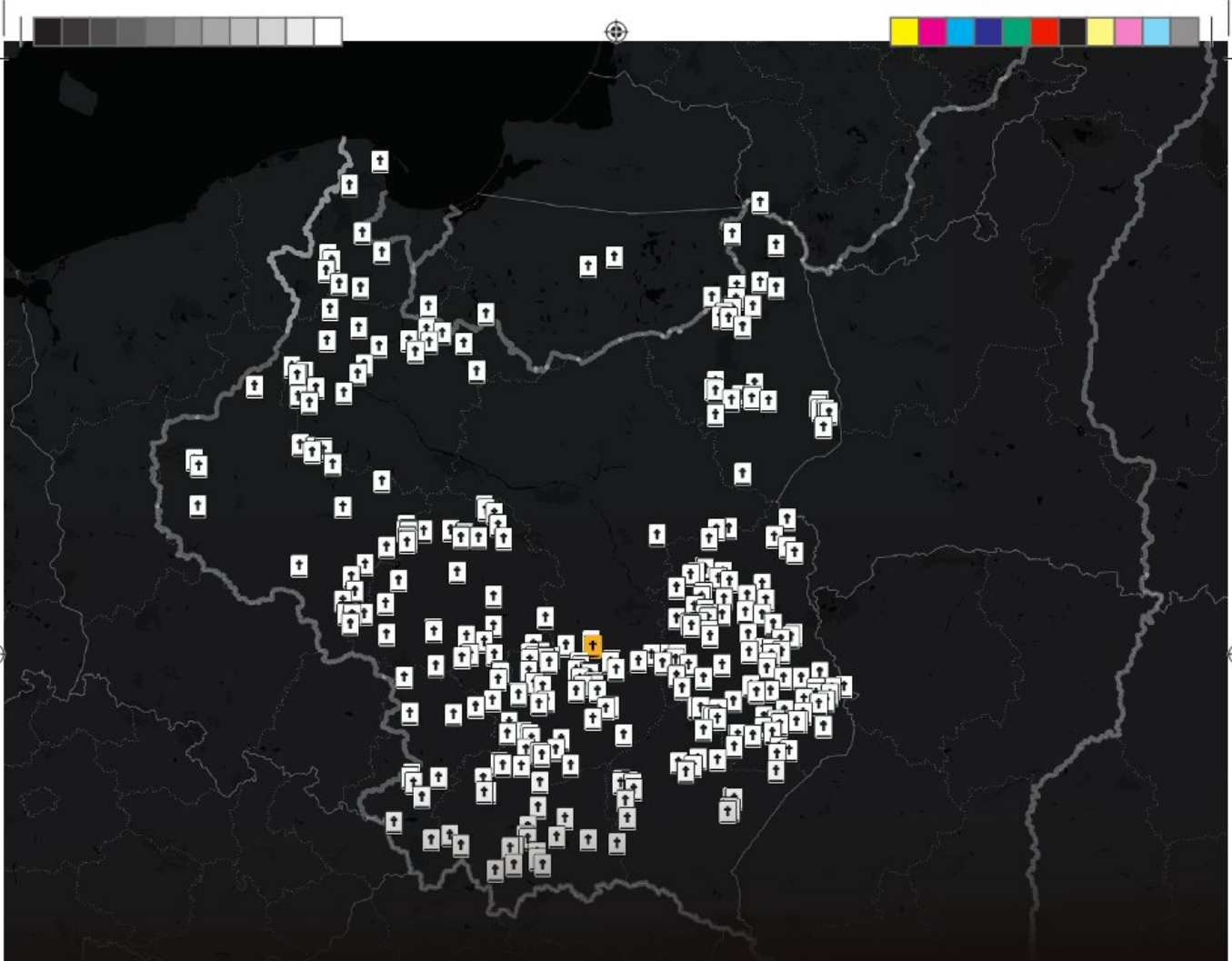
Wszystkie materialne ślady po mieszkańcach polskich wsi, którzy stali się ofiarami II wojny światowej są katalogowane i gromadzone w Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, będącym oddziałem Muzeum Wsi Kieleckiej. Celem Mauzoleum jest dokumentowanie i upamiętnianie tragicznych zdarzeń, które miały miejsce na polskiej wsi. Ekspozycja w budowanym Mauzoleum dotyczy będzie historii i martyrologii mieszkańców wszystkich spacyfikowanych wsi na terenie całej Polski. Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej, obchodzony 12 lipca, jest świętem narodowym, które ma przypominać historię naznaczoną cierpieniem ofiar i tragiczne żniwo jakie zebrała II wojna światowa na niemal każdej polskiej wsi.

Day of the Struggle and Martyrdom of the Polish Countryside

All material traces of the inhabitants of Polish villages who became victims of World War II are cataloged and collected at the Mausoleum of the Martyrdom of Polish Villages in Michniów, which is a branch of the Museum of Kielce Countryside. The aim of the Mausoleum is to document and commemorate the tragic events that took place in the Polish countryside. The exhibition at the Mausoleum, under construction, will concern the history and martyrdom of the inhabitants of all the pacified villages throughout Poland. The Day of the Struggle and Martyrdom of the Polish Countryside, celebrated on 12 July, is a national holiday intended to commemorate the history marked by the suffering of the victims, and the tragic toll that World War II took on almost every Polish village.

Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, ze zbiorów MWK.
Mausoleum of the Martyrdom of Polish Villages in Michniów,
from the collection of the Museum of Kielce Countryside.

817 polskich wsi represjonowanych w czasie II wojny światowej
817 Polish Villages repressed during World War II

Wystawa składa się z 24 plasz poświęconych historii powstania, działalności i zachodzącym na przestrzeni lat zmianom w funkcjonowaniu Mauzoleum. Jednocześnie ekspozycja opowiada o procesie budowania pamięci o ofiarach zbrodni i próbach dokumentowania ich historii. Zbiory i materiały pochodzące od osób prywatnych stały się podstawą działalności Mauzoleum w Michniewie. Obecnie jest prowadzony ostatni etap rozbudowy. W nowym obiekcie odwiedzający będą mogli zapoznać się z pełnym obrazem martyrologii polskich wsi w czasie II wojny światowej. W kolejnych modułach wystawowych omówione zostaną zagadnienia dotyczące polityki okupantów na polskiej wsi, eksploatacji ekonomicznej gospodarstw, wycisku ludności wiejskiej poprzez pracę przymusową. Przedstawiona zostanie także pomoc ludności żydowskiej, ukrywanej na polskich wsiach, wsparcie dla oddziałów partyzanckich. Głównym tematem ekspozycji będzie jednak tragedia setek wsi pacyfikowanych w latach 1939–1945. Kwestie te będą zilustrowane nie tylko poprzez pryzmat okupacji niemieckiej i sowieckiej, ale także wydarzenia na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej.

Budowanie Pamięci

Muzeum Wsi Kieleckiej
Mauzoleum Martyrologii Wsi
Polskich w Michniewie

Autor dr Katarzyna Jedynak,
Oprac. graficzne Grzegorz Chorążek

M u z e u m W s i K i e l e c k i e j

**Dworek Laszczyków
w Kielcach**

**Zabić
Zrujnować
Zniszczyć**

Straty wojenne Kielecczyny
w latach II wojny światowej
1939-1945

26.10.2017 / 04.12.2017

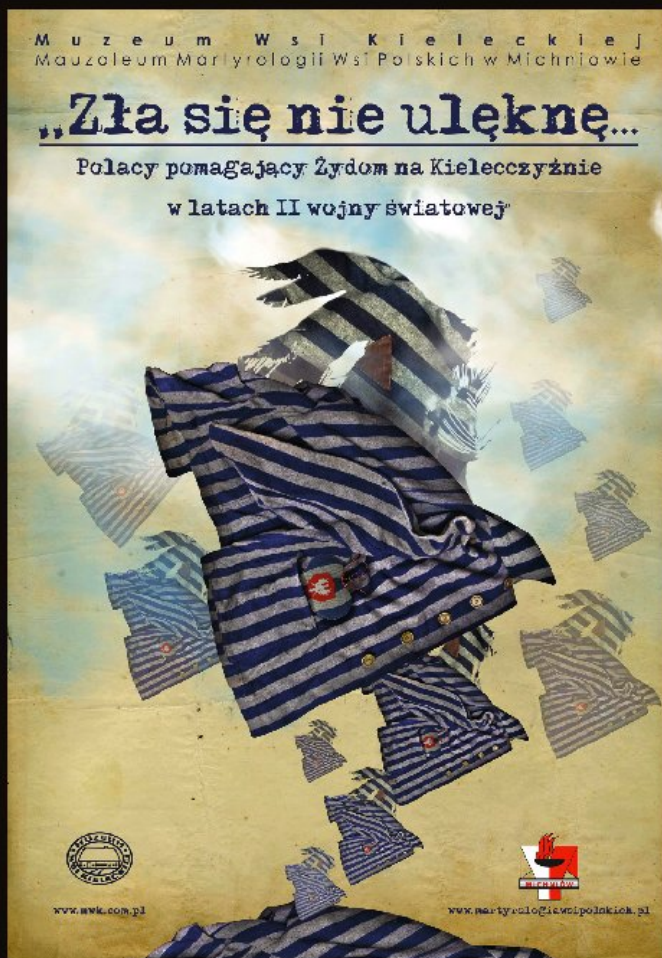
Wystawa została podzielona na trzy części: **ZABIĆ!** – opowiada o biologicznej zagładzie, stratach ludzkich. Na podstawie „Rejestru miejsc, faktów i zbrodni popełnionych przez okupanta hitlerowskiego na ziemiach polskich w latach 1939-1945” zostaną pokazane liczby oraz imienne listy osób zamordowanych przez Niemców w czasie II wojny światowej. Zostaną także wyeksponowane m.in. fotografie pierwszych zbrodni wojennych w Końskich, zdjęcia i rysunki z likwidacji gett na Kielecczynie, a także pokazujące wizytę Hansa Franka w Kielcach. **ZRUJNOWAĆ!** – ta część pokazuje zniszczenia materialne: domy kościoły, dworce, obiekty przemysłowe oraz szkoły z terenu Kielecczyny. Opowiada o grabieży polskiego majątku oraz dzieł i zabytków kultury. **ZNISZCZYĆ!** – opowiada o konsekwentnie realizowanej polityce wyniszczenia polskiego społeczeństwa, poprzez grabież osobistego majątku, przymusowe kontyngenty, wywózki na roboty przymusowe, przesiedlenia i wysiedlenia.

Autor Ewa Kolomańska,
Oprac. graficzne Grzegorz Chorążek

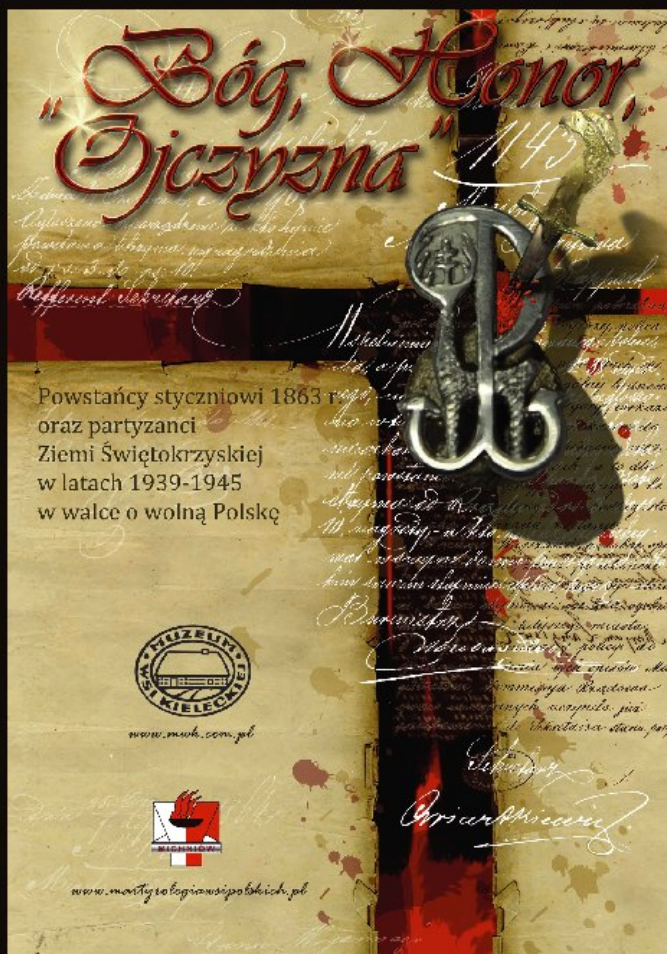
Wystawa prezentuje wojenne losy dzieci Kielecczyny. Jest opowiedziana z perspektywy najmłodszych świadków wojennej tragedii, którzy byli jej ofiarami, lecz także bohaterami ryzykującymi życie dla ojczyzny oraz ratującymi bliźnich. Relacje, rysunki malowane niewprawną rączką dziecka, wypracowania szkolne, budują opowieść o grozie czasu wojny, w którym przyszło im dorastać. Wystawa opowiada także o sieroctwie, głodzie i cierpieniu na syberyjskiej i kazachstańskiej zsyłce, osamotnieniu i strachu żydowskich dzieci zamkniętych w getcie, bohaterstwie nieletnich partyzantów z Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich, odwadze harcerzy z Szarych Szeregów oraz dzieci polskich niosących pomoc Żydom. Poznamy trudną wojenną codzienność dzieci, zasady nauki w oficjalnej szkole oraz na tajnych kompletach. Na wystawie znajdują się także zabawki, m.in. szmaciane lalki i pieski wykonane z worka lub skrawków materiału mundurowego.

Autor Ewa Kołomańska,
Oprac. graficzne Grzegorz Chorążek

Wystawa autorska składa się z ponad 40 plasz, na których przedstawiono historię zagłady Żydów na Ziemi Świętokrzyskiej oraz zaangażowanie Polaków w ratowanie żydowskich współobywateli. Na wystawę składają się: zdjęcia, dokumenty, relacje Polaków ratujących Żydów, a także sylwetki żołnierzy z oddziałów partyzanckich Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich, Narodowych Sił Zbrojnych, którzy nie tylko ratowali Żydów, ale również wspomagali ludność, która taką pomoc niosła. Podziemie zbrojne chroniło przed konfidentami czy szantażystami, fabrykowało fałszywe dokumenty tożsamości dla zbiegłych z getta bądź wyszukiwało bezpieczne kryjówki. Na ekspozycji pokazane zostało także duchowieństwo polskie, które dawało schronienie dzieciom żydowskim w ochronkach, sierocińcach, pomagało zamkniętym w gettach poprzez działające kuchnie Caritasu. Księża wydawali metryki chrztu, dzięki którym Żydzi mogli starać się o uzyskanie „aryjskich dokumentów”. Pozostała część wystawy to liczne przykłady niesienia pomocy Żydom przez społeczeństwo Kielecczyzny. Ta heroiczna postawa często kończyła się tragicznie, wiele przykładów pokazuje, że odwaga mieszkańców wsi, miasteczek i miast naszego regionu prowadziła do eksterminacji zarówno tych, którzy ratowali jak i tych, którym tę pomoc niesiono. Optymistycznym był fakt, że wiele z historii przedstawionych na wystawie skończyło się szczęśliwie, gdy Polacy i Żydzi doczekali wspólnie końca wojny. Ekspozycja zawiera także sylwetki tych Polaków, którym przyznano po wojnie tytuł Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata.

Autor Ewa Kołomańska,
Oprac. graficzne Grzegorz Chorążek

Na wystawie pokazane zostały najważniejsze symbole oraz postacie związane z powstaniem styczniowym, pacyfikacją Michniowa oraz czasem II wojny światowej. Można zobaczyć m.in. ilustracje inspirowane dziełami Artura Grottgera, karabin maszynowy wyprodukowany w Suchedniowie w 1944 roku, oryginalną mapę Kielc pochodzącą z okresu II wojny światowej, eksponaty z XIX wieku, ryngraf z wizerunkiem Matki Boskiej, medale, gazety, kosy z 1863 roku, militaria. Ideą wystawy było pokazanie, że narodowi polskiemu, pomimo tragicznych wydarzeń jakich doświadczył, udało się ocalić wiarę w niepodległość, kultywować tradycję przodków i dzięki temu zachować ciągłość trwania idei narodowej.

Autor dr Katarzyna Jedynak,
Oprac. graficzne Grzegorz Chorążek

ŚWIAT POWINIEN WIEDZIEĆ
MARTYROLOGIA CHŁOPÓW
POLSKICH W LATACH 1939–1945.

Muzeum Wsi Kieleckiej
Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich
w Michniowie

Wystawa została otwarta 12 lipca 2012 roku podczas uroczystych obchodów 69 rocznicy pacyfikacji Michniowa. Ekspozycja obrazuje tragiczne, wojenne losy mieszkańców Michniowa. Na 21 planszach pokazano unikatowe dokumenty i fotografie z momentu pacyfikacji, działalności partyzanckiej, z robót przymusowych i walki z okupantem. Na wystawie można zobaczyć także m.in. fragment zgliszczy jednego z zabudowań, znaleziony przez mieszkańców podczas prac ziemnych. Pokazane zostały również Kresy Wschodnie. W gablotach znalazły się autentyczne przedmioty i eksponaty z tamtego okresu, listy oraz broń, którą wytwarzano w pobliskim Suchedniowie.

Autor dr Katarzyna Jedynak, Ewa Kołomańska,
Oprac. graficzne Grzegorz Chorażek